

(FEW III, 804-5), que es tracta d'un mot «onomatopèic», si bé jo diria més exactament de creació expressiva.

Del mateix radical, en el fons, deu ser el mot *flingolar* que recollí el DAG. a Collsacabra per al «remo-
lejar de les criatures»; i que a la Segarra merid. deu
aplicar-se, en sentit anàleg, als cavalls: «lo xicot l'aca-
ricia: lo cavall *fringola* d'alegria y acosta carinyosa-
ment sa testa a la cara del xicot», Joan Segura (*A Es-
tones Perdudes*, p. 40), cf. llgd. *fringà* «être alerte,
sauter aussi des chevaux» [1770], també provençal en
sentit semblant (FEW, 804b18), *fringoula* «vaciller»
(Beaurepaire, prop de Vienne), Marsella id. «grouil-
ler» (ib., 804b42).

FRINGIL-LIDS, derivat del ll. *fringilla* 'pardal'.

□ 1.^a doc.: DFa.

+*Fringolar*, V. *fringaire*

FRIS, 'faixa de diferent color o dibuix, en una pa-
ret, en un paper o tela', antigament *fres*, mot germà
de l'oc. ant. *fres* i l'it. *frégio*, b. ll. *frisium* o *frisum*,
id. (d'on el fr. *frise* i el cast. *friso*), i sens dubte em-
parentat amb l'àr. *'ifríz* 'ràfec o barbacana per defen-
sar una paret de la pluja': el mot és ja antic en àrab,
però allà d'origen estranger, i a Europa apareix pri-
merament a la zona Catalunya-Llengua d'Oc-Itàlia,
però l'etimologia és incerta i no consta quin és en de-
finitiva el lloc d'origen, si bé és possible que es pro-
pagués des de l'àrab per conducte del català. □ 1.^a
doc.: *fres* (de roba), 1259; *fris* (arquitectònic), 1572
i 1575.

«112 canes de *fres*, de telar ample, e 33 canes de
fres, de telar estret, e 30 canes de *fres* de lis d'auro»
en doc. de 1259;¹ «vestidures --- en que ha garniment
d'aur o d'argent, *fres*, o altres causes vedades de-sus
dites, sien desgarnides», doc. ross. de 1306 (RLR VII,
56). Del *Llibre de Contemplació* de Llull cita AlCM
d'una banda, en forma verbal «La muller --- per asò
se pinta e-s corda e-s *fresa* e-s té com pus gint pot» i
«si les dones pinten lur costat e lur pits de seda e de
fres e d'aur e d'argent», però comparant els dos pas-
satges (si no és que *pinten* en el segon tingués un
sentit translàtic com 'adornar') es té la impressió que
en el segon seria millor corregir *e de fres* e en *e-s fresē*
(canvi només de les 2 lletres *de* en una *s*): els dos
textos esdevindrien iguals i el sentit del segon molt
més clar i senzill; altrament només hi ha el verb *fresar*
en Llull (ex. citat per AlCM de l'*Arbre de Sciència*),
cap de segur del substantiu *fres*.

Altrament aquest altre mot *fres* no és rar en els
Ss. XIV, XV i fins XVI: el DAG. el cita en dos documents
mallorquins de 1345 i 1387, AlCM un de 1372 i 3
del S. XV; en els docs. de Rubió i Lluch apareix «un
cot de dona meytadada ap *fres*», 1352 «un frontal de
fres flocat de seda blanca», 1356, «una gramalla de
vellut vermell, *fresada* de *fres* d'or de Venècia», 1366
(*Diplom. de l'Or. Cat.*, 281; *D. Cult. Mig-E.* I, 176,
211); de la *Història de Sòller* de J. Rullán l'legim en

dos docs. de 1450: «una tovallola de vellut blau ab
fres per aportar lo evangeli --- altre casulla --- ab son
fres de sendat vermell» i «un davantal de cànem ne-
gra ab *fràs* d'or (II, 787 i 784), el segon amb la cone-
guda grafia aproximada *a* per a la *é* tònica neutra ma-
llorquina. Tot això, doncs, es refereix a coses de roba,
i es tracta sempre d'un ornament sens dubte preciós,
segons sembla una tira brodada d'argent o d'or, més
que més aquest, com consta explícitament almenys en
8 casos (als quals se n'afegeixen encara d'altres en els
derivats *fresada* i *fresadura*).

La forma *fris* apareix amb referència al fris arqui-
tectònic, i no se'n troben testimonis fins a l'arquitectu-
ra del Renaixement: «es pactat que lo dit mestre
Joseph Esteve haja de fer un pedestal al romano, dalt
un *fris* al romano, y damunt del dit *fris* ---», en doc.
de 1572 (DAG.) i «lo *fris*: hyperthiron», OPou (*TbPu.*,
11, doncs mot grec amb sentit com *sobre-portal*). És,
doncs, una forma introduïda pel Renaixement, proba-
blement adaptada del baix llatí (o potser de l'italià
dialectal del Sud d'Itàlia, on la *é* italiana es canvia
en *i*). I amb aquesta forma és com el mot ens és co-
negut avui, si bé se li han transfós les accs. no arqui-
tectòniques del seu antecessor; «*fris*: friso», Belv.,
Lab. 1839; «Com si les birbadores fossin el *fris* d'al-
gun palau de fades», en el bell sonet de Morera i Ga-
lícia.

Del català, *fres* degué propagar-se a l'aragonès:
«hun manto blanco de Nuestra Dona, viejo, de cendal
blanco e vermejo, con *fres*, forrado de tela negra»,
inv. de 1496 (i potser també en els anys 1330 i 1362
(en què sembla que s'hagi de corregir així en lloc de
fues i *fros*). En canvi el mot deu ser autòcton en llen-
gua d'oc, on *fres* i els seus derivats *fresar*, *fresel* i
fresadura, ja apareixen en el S. XIII, en la *Cansó de la*
Crozada, *Flamença*, *Vida de St. Honorat* i estatuts
montpellerencs d'aquesta centúria. L'it. *frégio*, no sols
és molt freqüent en la seva forma vulgar des dels orí-
gens literaris, en Dante, Giov. Villani, Boccaccio, etc.,
sinó que les formes baix-llatines *frisium*, *frisum*, *fri-*
seum, citades abundantment per Du C., provenen en
llur majoria o en total d'aquest país: hi ha diversos
exs. dels Ss. XIII, XIV i primers del XV, i el del Cro-
nicó de Sanctus Trudo sembla correspondre al S. XII.
Quant al cast. *friso*, és tardà [1611] i també el fr.
frise fem., que no apareix fins a 1544; sembla clar que
vénen del baix llatí o l'it. merid., com a manlleus ar-
quitectònics del Renaixement, igual que el cat.

D'altra banda, Dozy, *Gloss.*, 270-1, va cridar l'aten-
ció oportuna sobre l'àr. *'ifríz* «corona et superci-
lium parietis ad pluviam arcendam», que Freytag cita
dels diccionaris clàssics del Firuzabadí (c. a l'a. 1400)
i del Djauharí (a. 1002, d. C.) i que avui significa «or-
nement d'architecture», «corniche», «ornement en
saillie au dessus d'un plafond» a Egipte (Boqtor), i
posat en plural (*afaríz*) és una renglera de merlets;²
«console ou chaperon» a Síria, i allí mateix *farúz* (pl.
farâwiz) «corridors», segons Payne Smith (Dozy,
Suppl. II, 252).³ Tots ells estan d'acord que és un mot
d'origen estranger en àrab (de fet no hi ha arrel àr.